

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Tractatus qui intitulatur Fedus christianu[m]

Alantsee, Ambrosius

Augustae Vindelicorum, 1504

VD16 A 1215

Fedus christianum

[urn:nbn:de:bsz:31-309435](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-309435)

Fedus christianum

Capitulum primū de pace mala

Psalmi
sta:

Hiero.

Pax mala est pax peccatorum qui in rebus malis & in peccatis quietem & tranquillitatem querunt: ac sibi ipsis consencunt. Qui dicunt pax pax: et non est pax. Quia non est pax impijs dicit dñs: Zelavi super iniquos (inquit psalmista) pacem peccator videns. Benedictus redemptor noster. de hac pace loquens ait: Nolite putare. quoniam veni mittere pacem in terram: sed gladiū. Hieronimus: Bellum bonū missum est. vt rumpe- tur pax mala. Hanc pacem peccatores querunt

Quidam in terrenis diuitijs:

Quidam in carnis delicijs.

Quidam in mundanis fastigijs.

Quidam in vulgaribus amicitijs.

Et quidam in quibuscumque alijs facinoribus:

Primo hanc pacem quidam querunt in terrenis diuitijs. vt auari. Sed profecto hec pax semper cum conscientia litigat: et iugiter in homine interiori rixatur. Etiam si carcat bosse cum quo exterius decertet. Quia grandis ardor inest in acquirendo. Ingens labor in discurrendo: Timor formidolosus in possidendo. Decors dolor in amittendo. Anxietas multa in relinquēdo diuitias. Timet auarus potentem ne rapiat. Pauperem ne furetur ac subtrahat. Versum aut tineam ne corrodat. Incendium ne consumat. Ibi nulla est pax vera atq; tranquillitas. vbi mens nunq̄ sine solitudine vigilat: neq; corpus vera somni suauitas recreat. Nec copia terrena appetitum faciat ac terminat. Vnde ius uenalis. Crescit amor nummi. quantum pecunia crescit. Auarus enim nunq̄m implebitur pecunia. Sed continuo amore habendi cruciat. Eo q̄ ignis in eo flagrat qui nunq̄ dicit sufficit. Nam animā dei capacem. q̄dquid deo minus est. implere non potest. Immo (sicut dicit aug⁹) egestas est in deo est pax vera.

Inueno
lia

Augu.

Secundo quidam homines mundani querunt hanc pacem in carnis delicijs vt voluptuosi. sed non inueniunt. Nabet enim hoc omnis voluptas. q̄ stimulis agit fruentes. Aculeus sub melle latitat. In appetitu viget anxietas. Et penitendiam habet facietas. Ibi ul

Capitulum primum

la requies, nulla vera iocunditas. Morebrutoꝝ voluptuos
si lasciuunt discentis ventribus. Sed eorum voluptates
turpes habent exitus. Plures enim fm augusti. crapula q̄
gladio moriunt. Hinc est q̄ in ecclesiastico scribitur. ppter
crapulam multi perierunt. Et cum tales dixerint pax et secu
ritas. repentinus eis superueniet interitus. Non enim (vt
ait apostolus ad ro. viii.) regnum dei esca et potus. sed pax
et gaudium in spiritu sancto. Sic tractandum est corpus vt
seruiat: non nutriendum vt lasciuat aut rebellet. Qui seruū
suum delicate nutrit. in fine sentiet eum contumacem. Ha
benda est cura carnis in necessarijs. sed non est fouenda in
desiderijs. verū exercenda est salubribus disciplinis. Libus
quanto honestius ⁊ ordinatius ingeritur. tanto facilius di
geritur. et corpus dulcius sopitur. et somniorum honestas
exoritur. cum minoris afflictionis tedio surgitur. robustius
q̄ laboratur. Jocūda pax atq̄ tranquillitas mentis et mem
brorum et sobrietate ac parsimonia nascitur. Sed crapula.
ebrietate. atq̄ lasciuia pax ista perturbatur et eliminatur.
Tertio homines mundani querunt hanc pacem in terrenis
fastigijs et honoribus. vt superbi: Semper enim vt cancer
serpit ambitio Qua crescente tanto longius a pace se homo
reperit. quanto magis in mundanis honoribus desiderij
suum figit. Ad verum honorem et pacem ille facilius per
tingit. qui pro deo omnia spernit. q̄ is qui amfraetiosa via
circuiens mendicat suffragia. vt ad optatam pueniat digni
tatem. Qua etiā adepta nec pax. nec mentis quietudo sequi
tur. Quoniam hī tales non salutem corporal em aut spiri
tualem. aut quietum atq̄ pacificum conuictum subditorum
querunt. Nec verbo bone doctrine. nec exemplo irreprehen
sibilis vite. Nec cōsilio. nec subsidio subditos. sed seipos pa
scūt In seipis pacem nō hñt. Nec in alijs pacē fouent. Quia
viā pacis nō cognouerunt Sed cōtritio ⁊ infelicitas in vjs
eorū: et nō est timor dei ante oculos eorū. Qui reuera ad hono
res minime currerent. si timorē dei ante oculos haberent: Et
terreret eos mentis impuritas. ppria imbecillitas Et oneris
difficultas. Nam qui principatum in terris querunt. et ma
gis pcesse q̄ prodesse cupiunt. nō pacem sed confusionem
in celo inueniunt. Et ad confusionem tartaricam currunt.

Augu.
Ecclī.

Apl's

Fedus christianū

Quia non ex deo sed ex seipsis regunt. Cum tamen ambitio honores possidere non debeat: Et neminem honorem assumere nisi qui ut aaron a deo vocat apostolus paulus iubeat.

- Par Sophistica** Quarto hanc pacem malam quidam querunt in vulgaribus amicitijs. Sed hec pax sophistica est Quia amicitiales fortuna accedente accedunt. fortuna recedente recedunt. Hanc pacem christus arguit. quando per os dauid propheta dixit. Homo pacis mee in quo sperabam. magnificauit super me supplantationem. Et iterum. Michi quidem pacifice loquebantur et in iracundia terre. id est terrena loquentes dolos cogitabant: Nihil loquuntur pacem cum proximo suo: mala autem in cordibus eorum. De huius fictis et sophisticis amicis. mala pace copulatis dicit Iere. ix. Sagitta vulnens lingua eorum. Dolum locuta est: In ore suo pacem cum amico loquitur: et occulte ponit ei insidias.
- Dauid**
- Iere. ix.**
- Par diabolica** Quinto hanc pacem aliqui querunt in quibuslibet alijs facinoribus. Sed hec pax diabolica est: Quia emulatores pacis huius instar diaboli letantur cum malefecerint et exultant in rebus pessimis. Non enim est pax impijs dicit os Isai. xlvij. Corruptam namque talium mentem vicijs. quam remordet iugiter conscientie vermis: pacem habere et in pace quiescere. impossibile est. Et tamen ceci tot tantisque malis culpe pressi. in suis sceleribus putant se pacem habere. Sed quomodo pacem habet. qui gladium in corde cauteriate conscientie portat: Qui in spinis pungentium peccatorum iacet: Cuius lectus plenus est serpentibus venenosis: Qui inter leones et dracones versatur: Qui latrones habet in domo: Qui suos hostes seuerissimos sentit contra se crudelissime furentes: Qui videt gladium vlcionis diuine vibrare super se. Et horrendam foueam abyssalem igne et sulphure succensam ad absorbendum paratam infra se: Quomodo talis pacem habebit. qui deo pacis auctori resistit. Quis ei restitit inquit Job. iij. ca.) et pacem habuit: Gregorius ait. Peruersa mens vnde contra se auctorem erigit. inde se in semetipsa confundit. Que habere pacem resistens non potest Quia dum superbiam confusio sequitur. quod stulte per culpam geritur. in agentis penam mirabiliter ordinatur.
- Isaias**
- Job. iij. c**
- Grego.**
- Hanc pacem malam populus christianus rosco cruore iesu

Capitulum secundum

Christi meratus, in vna sancta ecclesia dei et fide catholica unitus, iugiter sequitur. Et ideo desponde et miserabiliter mutua et continua cede trucidatur. Nulla protectione ab alto contra feritatem infidelium iuuatur. Sed in continuâ seruitutem, et miserâ captiuitatem redigitur. Et regio christiana ense teucorum depopulatur. Hanc calamitatem Jeremias propheta defleuit atq; despondendam monstrauit. qm̄ **Jeremias** ca. ix. dixit. Quis dabit capiti meo aquâ, et oculis meis fontem lacrimarum. Et despondebo die ac nocte interfectos populi mei: Si fideles atq; christiani malâ ac falsam pacem abijcerent. Et in vera caritate ac pace firma se conglobarent, nemo ambigat quin contra infidelium immanitatem ab altissimo (a quo solo est vera victoria) auxilium efficaciter sentirent: protectionemq; experirentur:

Capitulum secundum de malis que pacem nostram perturbant.

Pacem christianam et signanter cordis internam quinq; mala potissimū perturbant. Scz.

- Hostilis malignitas.
- Penalis aduersitas.
- Peruersa societas.
- Status nostri dubietas.
- Et affectionum varietas &c.

Primo pacem nostram perturbat hostilis malignitas. Nam demones de statu pacis et felicitatis eiecti, pacem nostrā multipliciter perturbare moluntur. Hinc est q. j. pe. v. dicitur. **j. pe. v.** Aduersarius vsq; diabolus tanq̄m leo rugiens circuit querens quem deuoret. Qui (vt inquit p̄ta) insidiatur in abscondito quasi leo in spelunca sua. Et ideo nobis necessaria est strēuitas ad defendendū. Quoniam (sicut dicit lu. xi.) **Lu. xi.** cum fortis armatus custodit atrium suū, in pace sunt ea que possidet. Id est cum vir iustus, fortis per gratiam, armatus virtutibus, custodit atrium cordis sui, ne ex aliqua sui parte diabolus ingressum inueniat. Tunc in pace sunt ea que possidet, tā spūalia q̄ temporalia, potissimū tñ spūalia que sunt vera ac possessio. Sic q̄ppe armatus bestia terre id est diabolū

Fedus christianum

Iob. v.

fm grego. nō formidabis: vt dicitur iob. v. Sed bestie terre id est demones pacifice erunt tibi Non q̄ pacē habeant tecū Aut tu cū eis Sed quia pacem tuam cum deo faciunt. Dostes q̄dem callidi. dū insidiant affligunt: Sed mens afflicta tanto magis ad eternam patriam reditum dirigit. quanto in hoc erumnoso exilio laboriosius viuit: Et eo amplius se ḡe adiutrici humilitat q̄nto hostium insidias acriores pensat: Inde ergo nobis pax cum deo robustior oritur vnde nobis ab aduersarijs durior pugna generat: Et tanto amplius infirmantur. quanto virilius eis resistitur: Qui licet principes tenebrarū harum dicantur. fragiles tamen sunt. quia nemo nisi volens ab eis superatur. Vnde de pugna

psalmi.

toze inuicto aduersum eos psalmista ait: Ad nichilum de ductus est in conspectu eius malignus Id est diabolus. Arma autem quibus contra demones pugnare debemus. vt ad cupitam pacem perueniamus. non carnalia. sed spiritualia sunt. Vnde doctor gentium paulus aduersum eos pugnare nos docet in celestibus et in christo: Dicit enim Ad ephe. vi. Confortamini in domino. et in potentia virtutis eius: Induite vos armaturam dei. vt possitis stare aduersus insidias diaboli: Quoniam non est nobis collectatio aduersus carnem et sanguinem. scilicet tantum. sed aduersus principes et potestates: Aduersus mundi rectores tenebrarum harum: Cōtra spiritualia nequitiarū in celestibus. Propterea accipite armaturam dei: vt possitis resistere in die malo: Et in omnibus perfecti stare State ergo succincti lumbos vestros in veritate: Et indui loriceam iusticie zc. In omnibus sumentes scutū fidei. In quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere Et galeam salutis assumite Et gladium spiritus Quod est verbum dei: Per orationem et obsecrationem. orantes omni tempore: in spiritu zc.

Apl's

Secundo pacem nostram perturbat penalis aduersitas: jeremie. viij. Expectauimus pacem et non erat bonum: tempus medele. et ecce formido: Vnde de falsis prophetis q̄ populū se ducebant dicitur ibidem Sanabant contritionem populi mei dicentes: Pax: pax: cum non esset pax: Ad hoc autem vt homo possit in aduersitatibus huius mundi pacem habere. necessaria est pacientia ad sustinendum: vt

Capitulum secundum

inter fluctus pelagi. navis cordis inconcussa permaneat. et
quieta: Unde iob in multis tribulatōibus existenti dictū
est *Adquiesce ei scilicet deo Et habeto pacem.* Et per hoc
habebis fructus optimos. scilicet beate patientie: Quia ho-
mo vincit se ipsum et lucratur regnum celorum *Melior em̄
est paciens viro forti: Et qui dominat animo suo expugna-
tore urbium: Quia paciens ad pacem pertingit perpetuam
et violentia quadam. qua violentat et superat seipsum. in-
greditur regnū celoy: Nec pfecto est illa violentia de qua
saluator in euangelio dicit. Regnum celorum vim patitur.
Et violenti rapiunt illud: Zelosus ille jeremias inter turbi-
nes seculi huius affectuosam desiderans habere pacem ad
dominū clamabat: Innoua dies nostros. sicut a principio.* *boetius*
*Boetius de consolatione pbie laudans tpa primeua quie-
ta atq; pacifica. dicit. felix nimium prior etas contenta fide-
libus aruis. Et infra: Non odijs acerbis cruoz effusus.
horrida tinxerat arma: Erant enim tunc mundi et diuicia-
rum contemptores in seculo: Unde de eis subdit: Quid em̄
furoz hostili vellet prior arma vlla mouere. Cum vulnera
seua viderent: scz homines illius temporis: Nec premia
sanguis vlla. Utinam modo nostra tempora redirent in
mores p̄ficos r̄. Tertio pacem nostrā perturbat per-
uersa societas: Ex conuictu enim formantur mores: Cum
sancto sanctus eris (inquit p̄sta) et cum viro innocente *p̄s:*
innocens eris: Cum electo electus eris. et cum peruerso
peruerteris: Cum rixoso rixosus. cū luxurioso luxuriosus.
cū pacifico pacificus efficieris: Ideo roboam maiorem par-
tem regni sui perdidit. Quia mala societa te. malisq; consili-
arijs comitatus fuit. Quarto pacem nostrā perturbat
status nostri dubietas: Mortaliū enim cogitatōes timide
sunt: et incerte puidentie nostre: Et nescit homo an amore
vel odio dignus sit. Hinc est q; zachas. viij. dicitur. Neq; in-
troeunti scilicet in mundum. neq; exeunti vedelicet de mun-
do. erat pax. scz cordis. propter incertitudinem status sui:
In spe tamen nobis viuendum est: Que nō confundit: Que
est certa expectatio future felicitatis ex meritis et gratia diui-
na proueniens: Et tunc si pacem nostram perturbat timor.
erigat tamen nos diuinus amor. Donec veniamus ad pas*

Fedus christianum

triam celestem. In qua timor exultat et amor pacem intermi-
nabilem perficit ac firmat. Quinto pacem nostram per-
turbat affectum varietas. Etenim nunc bene alijs impat-
pacemq; aliorum procurat qui in seipso non est pacatus. et
in malis eius affectionibus mortificatus. Sed aut amos
re modinato. Aut odio. Aut prece. Aut seio. a tramite equi-
tatis est flexibilis. De sapientia eterna que nobis in exem-
plum proponitur. que a fine vsq; ad finem attingit fortiter
et disponit omnia suaviter. scribitur q; omnia cum tranquil-
litate iudicat. In quo docentur rectores orbis vt studeant
se in seipsis pacare et motus carnales et bestiales restringe-
re et refrenare. ita vt in eis nec regnet superbia. aut vana glo-
ria. Nec ambitio. neq; presumptio. Non tabelleant inuidia.
nec turbentur iracundia. Non torpescant accidia. aut negli-
gentia. Non sedentur cupiditate aut luxuria. Taliter in se-
ipsis mortificati. et pacificati. scientes seipos regere. possunt
alijs iuste imperare. et pacem aliorum salubriter procurare
Nam sicut pater familias domum suam visitat. ne latro la-
teat. ne ignis noceat. ne aliquid inhonestum aut illicitum in
ea fiat. Sic vir iustus. conscientie sue sedulus explorator.
debet omnes cordis sui vias et motus perquirere et firmo-
nis regulam se rite in deum et in seipsum. atq; in proximum
ordinare. Et tunc valet pacem multam aliorum procurare.
Quicunq; enim hanc regulam secuti fuerint. pax super illos
et misericordia. Hac via pacem inquire. et persequere cam.
Qui etenim querit inuenit.

Capitulum tertium de pace bona.
que est actus interior caritatis.

Pacis bone prestantia ex eo claret quia pstantissi-
me virtuti caritatis est copulata: et ex ea nascitur.
sicut actus ex habitu. Vnde ex excellentia carita-
tis patet excellentia pacis. Nam deus caritas est
Deus etiam pax nostra est. Est autem caritas (sine qua ves-
ra pax haberi nequit vt dicit Prosper de vita contempla.)
Recta voluntas. ab omnibus terrenis et presentibus proxi-
mis auersa. Deo inseparabiliter iuncta. Ardore quodam

De sapia
eterna

Prosper
describit
caritate

Capitulum tertium

Spiritus sancti a quo est, et in quem refertur ignita atq; incensa. Inquinamenti ois extranea. Corruptionis nescia. Nulli vitio mutabilitatis obnoxia. Super oia que carnaliter diliguntur excelsa. Affectionū omnium potentissima. Diuine cōtemplationis auida. In omnibus semp inuicta Bonarū actionum summa. Salus morum. finis celestium pceptorū. Mors criminū. Vita virtutū. Virtus pugnātium. Palma victorū. Arma setāy mentiū. Causa meritorū bonorū. Premiū pfectorum. Sine qua nullus deo placuit. Cum qua nemo peccare, aut deo displicere potest vel potuit. fructuosa in penitentib⁹. Leta in pficientibus. Gloriosa in pseuerātibus. Victoriosa in martyribus. Operosa in omnibus fidelibus. Et qua qdquid est boni opis, viuet. Nec est illa via quā excellentiorem nominat apłs. Cum enim sanctissimus paupus multa spiritus sancti dona enumerasset, ait. Emulamini carismata meliora, et adhuc excellentiorem viam vobis demonstrō. Demonstrat autem caritatem: quam pfert cunctis bonis oris, cordis, et operis. Primo ostendit caritatem excellentiorem cunctis bonis oris: sine qua etiam non valet bonum oris. Vnde, j. ad corin. xij, dicit. Si linguis hoim loquar et angelorum, caritatem autē non habea, factus sum velut es sonans, aut cymbalum tinniens. Secundo ostendit caritatem excellentiorem cunctis bonis cordis sine qua etiam nulla sunt bona cordis. Vnde vbi sup dicit. Et si habuero pphetiam respectu futurozū: et nouerim oia misteria respectu preteritorū, et omnem scientiam, respectu presentū. Et omnem fidem ita vt montes transferam respectu eternozū et miraculorum, caritatem autē non habea, nichil sum. Tertio ostendit caritatem excellentiorem cunctis bonis operis. Sine qua etiam infructuosa sunt bona opis. Nichil enim fructuosius q̄ omnia bona pro christo erogare: nichil utilius q̄ p christo se morti tradere. Et tamen ista sine caritate nichil profunt. Vnde apłs vbi supra dicit. Et si destrua buero in cibos paupum omnes facultates meas: et si tradidero corpus meū ita vt ardeam, caritatem autē non habuero. Nichil michi prodest. Vbi glo., Attendite quante virtutis sit caritas, que si desit, frustra habentur oia alta. Si autē affit, habentur oia. Quam dum quis habere inceperit, mox spiri

Apłs

Glosa

b j

Fedus christianum

assctm̄ habebit Nec tantū bonis oris, cordis, et opis, caritas est p̄stantior sed etiā singulis virtutib⁹ tam theologicis q̄ moralibus. Quia est forma oim virtutū. Per eam cū ois virtus viuit. Sine ea ois virtus mortua est. Sicut nāq; corpus viuit p̄ animā. Et aia viuit per deū z eius ḡfam, Sic omnis virtus viuit p̄ caritatem. Anima subtracta moritur corp⁹. Gratia subtracta moritur aia. Sic caritate subtracta ois virtus moritur. Moralis: q̄ theologica. Et primo quidem p̄stantior est virtutibus theoreticis siue theologicis, que ordināt hoīem ad deū. Quia fides in deū dirigit. Spes ad deum erigit. Caritas vero vnit, ac vnum cū deo facit. qđ maius est. Vnde apls. Nunc autem manent tria hec, fides, spes, et caritas. Maior autē horum est caritas. Secundo p̄stantior est virtutibus moralibus, vel politicis. Quia ois virtus moralis vnicū actum specialem habet. Caritas vero actus quarumlibet virtutū excellit et in se continet. Qđ ostendit apostolus cū dicit. Caritas patiens est. Benigna est. Non emulatur, id est non inuidet. Non agit perperam. Non irritatur. Non est ambiciosa. Nō querit que sua sunt. Non cogitat malū. Nō gaudet sup iniquitate. Longaudet autē equitati. Dia suffert. Dia credit. Dia sperat. Sine caritate omnis diues est p̄ aūp. Cum caritate ois paup est diues. Qui caritatem habet, deum oia habentem habet. Et ideo in deo oia possidet Qui caritate caret deo caret. Et ideo nichil habet. Est autē caritas ceteris virtutib⁹, donis, ac gracijs dei, maior fm̄ bonauen, quadruplici ratione. Quia est

Caritas maior est ceteris virtutibus

Dignitate sublimior,
Comprehensibilitate capatior,
Virtuositate potentior,
Et diurnitate permanentior,

Primo caritas maior est Quia dignitate ac nobilitate est sublimior. Est enim principium ois meriti. Et finis ac p̄summatio ois diuini p̄cepti. Vñ apls ad col. ij. dicit. Super oia caritatem habete, que est vinculū p̄fectōis Et. j. ad Timo. j. finis p̄cepti est caritas, de corde puro, p̄scientia bona, z fide nō ficta: Sed finis est nobilior hijs que sunt ad finem. Vis scire q̄nte dignitatis sit caritas. Deus (inquit sc̄tus ioh̄s in vna epl̄arū suar) caritas est. Et ideo nichil caritate nobili⁹.

Ad col. ij
ad timo. j.

iobes in capto

Capitulum tertium

Et qui manet in caritate in deo manet. Ergo nichil caritate securus. Et de^o in eo manet. Ergo nichil caritate iocundus.

Secundo caritas maior est. Quia est apprehensibilitate capatior. Quidquid enim dicitur, quidquid precipitur, quidquid scribitur, in sola caritate propletur. Unde augustinus. Divinarum scripturarum multiplici abundantia, latissimaque doctrina sine ullo errore apprehendit et sine ullo labore custodit, cuius cor plenum est caritate. Dicente apostolo. Plenitudo legis dilectio. Totam magnitudinem divinarum eloquiorum secunda possidet caritas, quae deum proximamque diligimus. Docet enim celestis medicus nos et dicit. Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo et ex tota anima tua etc. Et primum tuum sic te ipsum. In his duobus preceptis tota lex pendet et prope. Si ergo non vacat omnes paginas sacras perscrutari, omnia involuta sermonum evolueret omnia scripturarum secreta penetrare, tene caritatem latissimam. In qua pendet omnia. In ea tenebis quod didicisti, tenebis etiam quod non didicisti. Et in eo quod in scripturis intelligis, caritas patet. In eo quod non intelligis caritas latet. Ille itaque tenet et quod patet et quod latet in divinis sermonibus, qui caritatem tenet in moribus. propter hanc caritatis amplitudinem deus (secundum augustinum, de doctrina christi) nil aliud quam caritatem precipit. Que tante capacitatis est, quae bonum apprehendit immensum. Et quodam modo intra se bonum claudit eternum. Ob hanc caritatis latitudinem, monet nos apostolus ad corinthios. In caritate radicati et fundati. Ut possitis apprehendere cum omnibus sanctis, que sit longitudo, scilicet diuine patientie, peccatores ad penitentiam expectans. Latitudo, scilicet diuine misericordie peccata condonans. Sublimitas, scilicet diuine gratie, iustos promittans. Et profundum, videlicet diuine iusticie, reprobos condemnans. Tertio caritas maior est: Quia est virtuositate potentior. Caritas enim ostenditur, quasi possit aliquid supra omnipotentem. Quia enim de celis traxit. Inuisibile, nobis visibilem fecit. Et impassibilem passioni supposuit. Nam sicut magnes attrahit ferrum, sic caritas de celo traxit dei filium. Unde, iobis. In hoc apparuit caritas dei in nobis, quoniam unigenitum filium suum misit in mundum ut viuamus per eum. Tante virtuositatis est caritas quae traxit dei filium de mundo ad crucis patibulum atque ad sepulchri latibulum. Prima iobis. In hoc agnouimus caritatem dei, quoniam

Aug.

Apl's

Aug.

Apl's

Fedus christianum

animam suam, id est vitam, p nobis posuit. Tante virtuositate est caritas q hoies de mundo trahit ad celum. Vnde idem iohannes ait. Videte qualem caritatem dedit nobis deus, vt filij dei nominemur & simus. Si autem filij (inquit apłs) et heredes, Heredes quidem dei, coheredes autem christi. Non quidem regni terreni. Quia regnum eius non est de hoc mundo. Sed regni celestis, Caritas itaq virtuositate sua habet virtutem

Purgatiuam. contra peccatum.

Inflammatiua q̄ntum ad effectum.

Diuificatiua et perfectiua quantū ad motū

Sublimatiua. Dum infima leuat sursum.

Et inclinatiua. Dum summa inclinat deorsum.

Caritas Quarto caritas maior est ceteris virtutibus, donis & gratijs Quia est diuturnitate permanentior. Durat em̄ sine fine. Scdm̄ aplm̄ namq̄ euacuanda est fides. Cui succedet visio

ceteris virtutibus Euacuanda est spes. Cui succedet tentio. Cessabūt p̄betie. Et breuiter euacuandū est quidq̄ imperfectū est Caritas autē euacuanda nō est. sed p̄summanda. Vñ apls dicit. Caritas nunq̄ excidit. Sed incipit in via et p̄ficitur in patria. Vbi

apłs aiam suauiter. incessanter. et interminabiliter exurit. Et deo inseparabiliter copulat et vnit. Nulla tribulatione cōstringit. Nulla vetustate p̄sumitur. Nulla aduersitate obruitur Qm̄ vt dicit cant. viij: fortis est vt mors dilectio. Quā p̄tinuam habere suadet sanctus petrus. Eo q̄ operit multitudinem

Lanti. viij. Petrus in cano. pet̄ōr. Cum itaq̄ pax vera ex caritate scaturiat. Sicut actus ex habitu. Et cū talis. tantaq̄ sit caritas. tene caritatem. sine qua nō potes possidere veram pacem. Cum qua non vales amittere pacem.

Capitulum quartum. q̄ pax inter octo beatitudines est vna et p̄cipua. Et etiam est fructus spiritus.

Pacis auctor christus iesus. ab exordio doctrine sue volens suos alumnos retrahere a regno terreno: et animare ad regnum celeste. cū octo recensisset beatitudines. hanc inter ceteras de pace nō tacuit Sed dixit. Beati pacifici: qm̄ filij dei vocabunt. Pacifici sūt fm̄ christ. qui a dissensiois & discordie scandalo separati. dilectōem caritatis fraterne. & pacem ecclesie. sub catholice fidei

christo.

Capitulum III

vnitate custodiūt. Quam pacem dñm esse daturū dauid as-
testatus est dicens. Audiam qđ loquat in me dñs deus. qm̄
loquetur pacem in plebem suā. et sup scđos suos. Et in eos
qui puerantur ad cor. De qua pace custodienda. ap̄ls nos **Apl̄s**
monet dicens. In oibus seruantes vnitate sp̄s. in vinculo
pacis. Et iterū. Pax dei que superat oēm intellectū. custodi
at corda et corpora vstra a malo Nichil em̄ tam necessariū
seruis dei. tam salutare ecclie. q̄ caritatem seruare: et pacem
diligere. Sine qua deum videri non posse ad hebreos ap̄ls
docet dicens. Ante oia diligite pacem. sine qua nullus vide-
re deū poterit. Vñ omni studio ac deuotione seruare pacem
cōuenit. et eos qui a pace dissentiant. ad vnitatem et carita-
tem reuocare. Exemplo pp̄be. qui ait. Cum hijs qui oderūt **P̄sta**
pacem erā pacificus. Pax multa (dicit idem pp̄ba) diligen-
tibus te. et nō est illis scandalum. Ponā in pace filios tuos
(inquit dñs p̄ esayam) et in equitate edificaberis. Si filius
dei ad hoc carnem susceperat pati dignatus est. vt pacificaret
nos deo p̄ sanguinem crucis sue fm̄ q̄ ap̄ls retulit. p̄ oia pa-
cifici esse debem⁹. vt vere deū pacis in nobis habere mereamur.
Scriptū est em̄: factus est in pace locus eius. Et habita-
tio eius in syon. idest in aia speculatiua. deū p̄ contemplatōem
vidente. Præstātia autē pacis ex eo potissimū claret. Quia nō
solū est actus interior maxime virtutis theologicę. vtz carita-
tatis vt p̄dictū est. Sed etiā est vna de octo beatitudinibus
precipua Et fm̄ augustinū sic est actus p̄st. ntissimi doni ha-
bitualis sp̄s sancti. videlicet sapientie. Et fm̄ ambro. sup lucā **Ambro
sup lucā**
sic est actus maxime virtutis cardinalis. scz iusticie. Inq̄ntū
importat p̄fectōem actus vel sapientie vel iusticie. Que sunt
quidam habitus a deo infusi. Dono p̄cipue sapientie beati-
tudo de pace correspondet Quia sapientia pacificos respicit.
in quibus nullus motus est rebellis. sed oēs obtemperant
rationi. Et rō in vere sapientibus in oibus obtemperat deo
Vnde in eis inuiolabilis pax cum deo et primo p̄seuerat.
Etiam virtuti iusticie pax correspondet. fm̄ illud ysaię. xxx. **Iustus
ille est**
Opus iusticie pax. Iustus em̄ est. Qui recte viuit. neminem
ledit. Et ius suum cuiqz tribuit. Pacificus vero recte viuit.
Quia pacem pectoris in seip̄o custodit. Meminē ledit. Quia
caritatem et pacem cū primo nō infringit. Ius suū cuiqz tri-
buit

Fedus christianum

buit. Reddens que dei sunt deo. Et que cesaris cesari. Et quia pax maxime virtuti theologicæ. Maxime virtuti moralis. Et maximo dono spūs sancti est copulata. Ex eis vt actus ex habitibus scaturiens: Ideo maximū ei p̄m̄ium p̄mittit̄. scz filiatio dei Dicente domino Mathei. v. Beati pacifici. Qm̄ filij dei vocabunt̄ Sunt aut̄ tria que faciunt hoīem filiū dei. Primo fides formata. Job. j. dedit eis potestatem filios dei fieri: hijs qui credunt in noīe eius. Secundo caritas perfecta: Matb. v. Diligite inimicos vestros & c. Vt sitis filij patris vestri. Tertio pacis p̄cordia: fm̄ illud Beati pacifici qm̄ filij dei vocabunt̄. Tales pacem diligentes christo sunt similes fm̄ christo. Qui est pax nostra: et fecit vtraq; vnū fm̄ aplm̄: Vel quia fm̄ augu. in deo est summa quies: et nil repugnans. Vel fm̄ christo. Pacifici dicunt̄. qui nec odium. nec litigant: sed litigantes. et discordantes ad pacem exemplo xpi reducunt: Hijs recte vocant̄ filij dei: Quia vnigeniti filij dei hoc opus fuit: p̄gregare dispersa: et pacificare cōtra se p̄reliantia: Illud etiā adijciendū est q̄ pax non solum est actus p̄stantissime virtutis theologicæ: vtz caritatis: Et excellentissime virtutis cardinalis ac moralis: scz iusticiæ. Et maximi doni spūs sancti. scz sapientiæ. Sed etiā inter fructus spiritus enumerat̄ ab aplo ad gal. v. Qm̄ dicit. fructus aut̄ spiritus est Caritas. Gaudium. Pax. Patientia: Benignitas. Bonitas. Longanimitas. Maniuetudo. fides. Modestia. Continentia. Castitas. Est aut̄ pax fructus spiritus inquantū in actu suo virtuoso habet delectatōem annexam. qua aiām spiritualiter reficit: et suauiter delectat: Hic fructus ex eo p̄ciosus monstratur: Quia creberrime in ore filij dei in vita. in morte. et post mortem fuit inuentus. Hic fructus triplicem habet virtutem: Primo filio dei p̄ imitatōem assimilat: qui dixit Beati pacifici qm̄ filij dei vocabuntur: Nō habent em̄ pacifici tale officiū in terris. quale officium habet filius dei in celis: qui pacificauit & reconciliauit nos deo patri: Secō hic fructus locum deo p̄parat. Si enim habes hunc fructū. habes deū ad cōuinium tuū. Qm̄ paulus ait. Pacem habete: et de⁹ pacis et dilectōis erit vobiscū. Tertio hic fruct⁹ eternā quietem donat: ideo ysaias ait. Erit sabbatum ex sabbato. Qui enim pacem in hoc vita diligunt. in fu

Christo.

Apl̄s.

Capitulum V

turo seculo eam in eternum possidebunt. Unde dominus per os ysaię p̄be. c. xxxij. dicit. Sedebit populus meus in pulcritudine pacis. In tabernaculis fiducie. Et in requie opulenta: &c.

Capitulum quintū. De inductiuis ad pacem.

Pacem omnia appetunt: inquit augu. xix. de ciui. dei: Vbi hoc multis p̄bat exemplis. Ideo nāq; bellū (qđ naturaliter omnes abhorrent hoies) geritur: vt ad pacem. cunctis mortalibus optabilem pueniatur: vt dicit. xxij. q. j. Militare. Sunt autē multa ad pacē inductiua. Scz natura. figura. Scriptura. Gratia

Aug.

Et gra Prima ad pacem nos inducit natura. Videm⁹ quippe q̄ pulcherrimo ordine sumus ille oim opifex. federa rerū nectit. Ita vt elementa supiora. inferiora. quasi in gremio quodā foueant. Elementata ex elementis quasi materis ex yberibus virtutem suā sugant atq; recipiant. Orbes celestes superiores. inferiores indissolubili federe circueant atq; amittant. Regio etherea. regioni elementari. vim atq; efficaciam sedulam. tam per lumen. q̄ per influentiam prebeat. Vnde et p̄philo. j. metheoroz dicit. Regio superior regionis elementari contigua est. vt tota virtus eius inde gubernetur: Interroga itaq; lumen nature et docebit te. quō viuas in lumine gratie.

Ad pacē inducit natura

p̄b̄. j. methe.

Secundo ad pacem nos inducit figura. In figuram pacis et federis tenacissimi. vnigenitus dei filius a regalibus sedibus in hunc mundum venit: et humanum genus. p̄ peccatū primorum parentum. a suo conditore viduatum. per suā passionem saluificam sibi indissolubili federe reconciliauit. vt consortium felicitatis sue ex fructu passionis yberrimo mereretur: Claram cernimus in xp̄o pacem figuratā. si pensamus q̄ ipse est caput. et nos membra. Et q̄ sumus vnus capitis mēbra. Vnius em̄ corporis mēbra indissolubilem ad se p̄sonantiā habent. Videmus in corpe huāno integerrimā membrorū oim p̄cordiā. Vno lāguente alia p̄paciunt. Et sanguinē magis p̄stabilem. vt ei subueniāt. de corde & alijs p̄tib⁹ corporis eidem transmittunt. Vnū corp⁹ multi sumus. oēs q̄m̄ vna ecclesia dei degim⁹: Oēs q̄m̄ vno impio militam⁹. Vñ de mutuis p̄fectib⁹. eam gratulatōem de mutuis defectib⁹. eam cōpassiōem:

figura

b. iij

Fedus christianum

habere debem⁹. Vnitatem diligere debemus ⁊ pacem. Ob hoc etem⁹ deus optimus est. quia (si ita dici potest) vnissim⁹ est. Et ideo quelibet res est quia vna et singularis est. Si ab vnitatem recedit. esse desinit. Et patet in diuisione aie et cor⁹ poris. Ista p̄iuncta faciunt hoīem. diuisa dissoluūt hoīem. Vnitatem nobis multipliciter cōmendat augu. super illud euangelicum. porro vnū est necessarium dicens. Vnū cogitate fratres mei. Et videte in ipsa multitudine si delectat nisi vnū. Ecce deo p̄pitio. q̄ multi estis. Quis vos ferret. nisi vnū sciretis? Da vnū: et p̄pls est. Tolle vnū. et turba est. Quid autem est turba nisi multitudo turbata? Sed audite aplm. Obsecro vos fr̄es (multitudini dicebat. sed omnes vnū facere volebat) vt idip̄m dicatis oēs. et non sint in vobis scissinata. Sitis aut̄ perfecti in eodem sensu. Et in eadem scientia Et in alio loco dicit Vnanimis vnū sentientes. nichil p̄ contentōem. neq; p̄ inanem gloriā Et dñs ad p̄fem de suis ait. Vt sint vnū. sicut et nos vnū sumus. Et in actibus ap̄loꝝ. Multitudinis aut̄ credentiū erat cor vnū. et aīa vna. Ergo magnificate dñm mecū. et exaltem⁹ nomen eius in idip̄m idest in vnū. Quā vnū est necessariū. Videte nobis p̄mendari vnitatem. Trinitas est de⁹ noster. Pater nō est filius. filius nō est pater. Spūs sc̄tūs nec pater est. nec filius. sed amboꝝ spūs. Et tamen ista tria non tres dij nō tres om̄nipotentes Sed vnus deus oīpotens. Ipsa trinitas vn⁹ est deus. Quia vnū est necessariū. Ad hoc vnū non p̄ducimur. nisi habeamus cor vnū. Pudeat ergo hoīem ab vnitatem recedere. ⁊ discidia amplecti. que etiā fera detestant̄ animantia. Raro cernis inter immanissimas beluas. p̄pares sui generis trucidare. Sed instinctu quodā naturali se mutuo diligunt et defendūt. Bestia bestia p̄tegit. Et homo hoīem p̄parem sibi. ad imāginem dei creatū. similitudine dei insignitū (heu bestia truculentior) occidit. Sed horreat. Quia sanguis necati hoīs celos p̄nerat. et in auribus altissimi sonare atq; clamare nō cessat. Interroga iumenta et bruta animantia debite viuentia in lumine nature. Et docebunt te quō rite viuas in lumine gr̄e. vt deuenias ad lumen gl̄ie. Si pensēs q̄nta mala gignat discordia facile videbis q̄ntum diligenda sit pax v̄a. ⁊ q̄ detestāda sint bella ⁊ homicidia Que gignūt

Aug.

Apl̄s

Actuum
ap̄loꝝ

pupillos & viduas, et nō modo substantiā terrenā elimināre
 verū etiā salutem corp̄ oralem et sp̄ialem extermināt. Nunc
 est q̄ psalmista ad dominū clamat Dissipa gentes que bella
 volunt. Inter ea que odit dñs, de quibus scribitur puer, vj.
 septimū est, qd̄ detestatur aīa eius: Videlicet eum qui semi-
 nat inter fr̄es discordias. Per hanc em̄ tunica dñi inconsuti-
 lis, id est vnitas eccle scinditur. Nam sicut corpori humano
 nil magis nocet, q̄ continuitatis eius diuisio, ita nil magis
 nocet corpori ch̄isti mistico, id est ecclesie, q̄ vnitatis eius p̄
 discordiam separatio. Per quā homo deo redditur exosus,
 ita q̄ munera eius respuit. Vnde Ciprianus di, xc, ait, Neq̄
 ad caym respexit dñs, neq̄ ad munera eius. Quō em̄ deum
 pacatū habere poterat, qui cū fratre nō pacem sed zeli discor-
 diam habebat: Et eadem di, dicit, Oblatiōes dissidentium
 fr̄m, neq̄ in sacrario, neq̄ in gazophilatio recipiantur. Glo.
 Lum odium eoz est apertum & notorium. Et di, xlvj, dicit,
 Seditonarios statuimus nunq̄ ordinandos. Per discor-
 diam destruitur politicus status, et pacificus conuictus.
 Exemplū habemus in ciuitate romana: que impium totius
 orbis nacta fuit. Sed discordia ac bellis civilibus exagitata
 post innumeras cedes, impio spoliata est. Vbi dictū ch̄isti
 infallibile impletū cernimus, Omne regnū in se diuisum de-
 solabitur. Nō est pestis ad nocendum grauior, q̄ inimicitia
 intranea Si inuicem mordetis inquit apl̄s videte ne ab inuicem
 psamamini. Per discordiā ch̄istus rex pacific⁹ prodit.
 Vnde beda, xj, q. iij, c. abijt, ait, Qui societatem fraternitatis
 aliqua peste discordie pmaculant, ch̄istū produnt vt iudas.
 Seruem⁹ itaq̄ solliciti iuxta doctrinā apl̄i vnitatem sp̄s
 in vinculo pacis. Tertio ad pacem nos inducit scriptu-
 ra rē. Ideo em̄ iura civilia & canonica sunt edita, vt im-
 discordantium reprimat procatia. Et in pace electoz degat
 innocentia. Nil aliud clamat lex moyseica & euangelica, q̄ vt
 discidia vitemus, pacem & p̄cordiam amemus. Primū di m̄
 et maximū mandatorū, est de pace p̄cordia & dilectione cū deo
 & primo, Nullū remediū efficacius inquit augu, ad sanan-
 dum vulnera mentis, q̄ dilectio. Que etiā vsq̄ ad inimicos
 debet protendi. Vnde saluator in euangelio, Dictum est
 antiquis diliges amicum tuum, et odio habebis inimicum

P̄sta
 Dicit de⁹
 discordi-
 as semi-
 natem

Cipri:

Glo

Beda

Scriptu-
 ra indu-
 cit ad pa-
 cem ser-
 uandam

Fedus christianum

Ego aut dico vobis. Diligite inimicos vestros. Benefacite hijs qui vos oderunt. Et sitis filij patris vestri qui in celis est. Qui solem suum oriri facit super bonos et malos. Et pluit super gratos et ingratos. Grande exemplum habemus in hūani generis saluatore christo iesu. qui dum inimici essemus. reconciliauit nos deo in sanguine suo. Et mortuus est iustus pro iniustus immo pro inimicis. vt nos offerret deo. Deus gloriosus qui legē populo israel dedit. eam cū onere suo ad christianos transtulit. Vnde nemo ambigat. quin deus tot calamitatib⁹ pplm iudaicū attriuit. quia transgressione legis dei. pacem cū deo et primo violauit. Et ideo ppl's christianus quotidie iam pestilentia. iam fame. iam pustulis atq; vlceribus. iam bellis et cladibus atteritur. tempestati bulq; affligitur. atq; in captiuitatem infidelium redigitur. q̄a legem dei quotidie violat. pacemq; debitā cū deo et primo nō seruat. Audiamus plagas transgressoꝝ legis dei et violatoꝝ pacis. Et pmissiones obseruatoꝝ legis ac pacis cum deo et primo. Dicit em̄ moyses sententialiter deuter. xxviiij. Si audire nolaeris vocem dñi dei tui. vt custodias et facias oia mandata eius. venient super te et apprehendent te omnes maledictiones iste. Maledictus eris in ciuitate. Maledictus in agro. Maledictum horcum tuū. Et maledicte reliquie tue. Maledict⁹ fructus ventris tui. Et fruct⁹ terre tue. Armenta bouū tuoz. Et greges ouium tuaz. Maledictus eris ingrediens. et maledictus egrediens. Celū qd̄ supra te est erit tibi enecū. Et terra quā calcas ferrea. Mittere dñs sup te famē et esuriam. adiunget tibi dñs pestilentiam. donec plumat te de terra. Percutiet te dñs egeitate. febre. frigore. et ardore. et aere corrupto. ac rubigine. et psequetur te. donec pereas. Tradet te dñs corruentem ante hostes tuos. Et p vnam viam egredieris p̄tra eos. et per septem fugies. Et dispergeris in omnia regna terre. Et erit cadaver tuū in escam cunctis volatilibus celi. et bestijs terre. et non erit qui abigat. Percutiet te dñs vltre egypti scabie quoq; et prurigine. ita vt curari nequeas. Percuciet te dñs amentia et cecitate ac furore mentis et. Omni tpe calumniam sustinebis et opprimeris violentia. nec habebis qui liberet te. Dxorē accipies et alius dormiet cum ea. Domū edificabis. et nō habi-

Plage le
gis trans
gressoꝝ

deut ero.
xxviiij

Capitulum V

tabis in ea. Plantabis vineam, et nō vindemiabis eam. Et filij tui et filie tue tradent alteri populo videntibus oculis tuis; fructus terre tue, et omnes labores tuos, comedet plūs quā ignoras. Et eris semper calumniam sustinens, et oppressus cunctis diebus, stupens ad terram eorum, que videbunt oculi tui. Percutiet te dñs vlcere pessimo in genibus et in suris, ita vt sanari non possis, a planta pedis vsq; ad verticem. Ducet te dñs in gentem quā ignoras tu et patres tui. Et eris in puerbium et fabulam oibus populis ad quos intro ducet te dñs. Sementem multam iacies in terrā; et modicū congregabis. Quia locuste deuorabunt omnia. Vineam plantabis et fodies, et vinum non bibes, nec colliges ex ea quippiam, quā vastabitur vermibus. Dēs arbores tuas et fruges terre tue rubigo consumet. Aduena qui tecum versatur in terra, ascendet sup te eritq; sublimior. Tu autē descendes, et eris inferior. Ipse erit in caput, et tu eris in caudam. Et venient sup te omnes maledictiones iste, et psequentes apprehendent te, donec intereas. Quia non audisti vocem dñi dei tui. Nec seruasti mandata eius que pcepit tibi. Et erunt in te signa atq; prodigia; et in semine tuo, vsq; in sempiternū. Seruies inimico tuo, quem inmittet tibi dñs. In fame et siti et nuditate, et in omni penuria. Et ponet iugum ferreū super uicem tuam, donec te conterat. Adducet dominus super te gentem de longinquo, et de extremis terre finibus, in similitudinem aquile volantis cū impetu. Cuius linguā intelligere non possis, gentem prociatissimam, que non deferat seni, nec misereatur paruuli, et deuorabit fructus iumentorum tuorum, ac fruges terre tue, donec intereas. Et non relinquet tibi triticū, vinum, et oleum, armenta bouum, et greges ouium, donec te disperdat et conterat, in cunctis vrbibus tuis. Et destruentur muri tui firmi atq; sublimes, in quibus habebas fiduciam in omni terra tua. Ob sideas intra portas tuas in omni terra tua. Et comedes fructus vteri tui, et carnes filiorum tuorum, et filiarū tuarum, quas dedit tibi dominus deus tuus in angustia et vastitate, qua opprimit te hostis tuus. Homo delicatus in te et luxuriosus, valde inuidebit fratri suo, et vxori que cubat in sinu suo, ne det eis de carnibus filiorum suorum, quas

Fedus christianum

comeder: Eo q̄ nichil aliud habeat in obsidione. ⁊ penuria: qua vastabunt te inimici tui: intra oēs portas tuas: Tenes ra mulier et delicata. que super terram ingredi non valebat: nec pedis vestigium figere. p̄pter molliciem et teneritudinē miniam. inuidebit viro suo. qui cubat in sinu eius. sup filij et filie carnibus. et illuie secundinarum. que egrediuntur de medio feminū eius: ⁊ sup liberz qui eadem hora nati sunt comedent em̄ eos clam: p̄pter rerum oim penuriā: in obsidione. et vastitate. qua opp̄met te inimicus tu⁹ intra portas tuas Nec oia ⁊ alia mala in loco falligato descripta eueniunt trāsgressōib⁹ legis dei ⁊ violatorib⁹ pacis ac dilectōis cū deo ⁊ pximo: Tota em̄ lex in pace ac dilectione fundatur.

benedicti
ōes legē
dei ac pa
cē custodi
entium

At contra qui legem dei custodiunt: et pacem ac caritatem inuolabilem (in qua tota lex pendet et prophe) cū deo seruant et pximo. benedictōes infra scriptas assequent. que sententialiter deuter. xxviii. recensent. Benedictus eris in ciuitate Et b̄dictus in agro. Benedictus fructus ventris tui et fructus terre tue: fructusq; iumentoz ⁊ tuoz. greges armentoz tuoz. ⁊ caule ouium tuarū. Benedicta horrea tua Et benedice reliquie tue. Benedictus eris ingrediens et egrediens Dabit dñs inimicos tuos. qui cōsurgent aduersum te corruentes in cōspectu tuo. Per vnam viam venient contra te. Et p̄ septem fugient a facie tua. Emittet dñs benedictionem sup cellaria tua. et super oia op̄era manū tuarū. Abundare te faciet dñs omnibus bonis. fructu vteri tui: et fructu iumentoz tuoz. et fructu terre tue. Aperiet dñs thesaurum suum optimū. celum vt tribuat pluuiā terre tue. in tpe suo. Benedicetq; cunctis op̄ibus manū tuarum. Constituet te dñs deus tuus in caput et non in caudam. Et eris semper supra et nō subter. Si tamen audieris mandata dei tui. que ego precipio tibi. et custodieris. et feceris. Ac nō declinaueris ab eis. nec ad dexterā nec ad sinistrā. Sed inuolabilem pacem ac caritatem in lege preceptā. cum deo et pximo seruaueris.

Gratia
inducit
ad pacē

Quarto ad pacem nos inducit gratia. Est enim gratia fm̄ aug. Lux anime. faciens boiem peccatū suum agnoscere. et deum sup oia diligere. et illi firmiter adherere. Ille autem deum vere super oia diligit. ⁊ ei tenaciter adheret. qui inuolabilem pacem cū deo et pximo seruauit.

Capitulum VI

Redeat homo per gratiam ad cor suum . et dicat . Audiam quid loquatur in me dñs deus . Et infallibiliter p instinctū diuinū aut angelicū audiet deū pacem loquentem . Immo ratio humana . que semper deprecatur ad optima in penes tralibus cordis pacem loquitur . et ad pacem hominem adhortatur . Si autē homo in interioribus suis ad discidia vel bella stimulat . Hoc vel ab ira . vel ab inuidia vñ ab instinctu diabolico procedit . Unde talia sunt velut virulentia quedam respuenda . et ad petram christū allidenda . Sexto ad pacem nos inducit gloria: In qua est pax indissolubilis . continua . atq; ppetua . Ibi enim nullus hostis ingreditur . qui pacem valeat violare . Nullus ibi Lius egreditur . qui rediens . alienis moribus pacem possit deturbare . Omnes in vna stabili . continua . et ppetua voluntate sunt vniti . Dñs id volunt qđ deum velle norunt . Nil extra voluntatem diuinam volunt . Qui ob conformitatem ad voluntatem diuinam oēs sunt omnipotentes . Quoniā quidqđ volunt hoc possunt . Est autē ecclesia militans in qua degim⁹ exemplata ad similitudinem ecclesie triumphantis . Vñ quanto amplius ad vnitatem et pacem fraternā hic in terris accedimus . tanto similiores cōprehensoibus . gerarchicis ordinibus . et deo caritatis et pacis actori sumus .

Gloria
inducit
ad pacē

Capitulum sextum. De pacis bone diuisione

Pax bona triplex est.
Prima est interna que est pax pectoris vel cordis
Secda est fraterna q̄ est pax cuiuslibet pximi hoīs
Tertia est superna que est pax eternitatis
Primo itaq; de pace interna . Secundo de pace fraterna . Et tertio de pace superna differere statui .

De primo . Scz de pace interna . Siue de pace cordis . Aut pectoris . Sciendū qđ

Pax (vt dicit augu . xix . de ciui . dei) tantū bonum est . vt in **Aug.**
rebus terrenis atq; mortalibus . nil gratiosius soleat audiri . nil desiderabilius concupisci . nil melius possit inueniri .
Tantum bonū est pax . vt sine pace nichil sit bonū . Tantum bonum est pax . vt deus ipse sit pax nostra . Et vocetur deus

c i

Fedus christianum

Ad testa
loni. v.

pacis. Vñ apl's ait. Deus pacis sanctificet vos &c. Deus enim est pax. et pacis dator: dator: emulator: pugnator. et pmiator. Loquendo autē de pace interna, pectori aut cordis: sciendū q̄ hanc internā pacem qlibet debet habere in seipso Quia pax interna affectuose est querēda & studiose seruanda

Primo affectuose querenda est pax ista. Quia qlibet res naturaliter pacē et quietem suā appetit. Si em̄ lapis infini- cius iaciatur supius, semp̄ nititur inferius descendere. Si oleo sup̄ infuderis liquores alios, ipm̄ q̄li sue deiectionis impati- ens, exilit. Et donec se supposuerit, nō quiescit. Ignis iugiter sursum tendit: & ad suū locū naturalem atq; quietē se erigit Sic potes videre in oibus creaturis, q̄ oēs naturaliter quie- tem suā appetunt. Et donec locū sue pacis inuenerint, non quiescūt. Sic aīa rōnalis naturaliter pacē appetit. Et donec pacē inuenerit, appetitus ei⁹ terminari nō pot̄. Ideo ps̄ ait.

P̄sta

Quis est hō q̄ diligit vitā: cupit dies videre bonos. Sequit̄. Inquire pacem et psequere eam. Qui ergo pacem hō habet non h̄t vitā: sc̄z ḡf̄ sed uiuens mortuus est. Nec pot̄ habere dies bonos & vitā glorie in illa celesti curia pacatissima sup̄ noz̄ ciuium: ybi melior est dies vna super milia. Quia ibi est dies vna sine nocte quietissima interminabilis, p̄tinua, atq; iocundissima. Cū autē pax vera nec sit in honoribus terrenis, nec in diuitijs, nec in delicijs, nec in vulgaribus amicicijs, vt supra dictū est. Anima xp̄iana intra se pacem querat. Et cum p̄ph̄a dicat. Conuertere aīa mea in requiem tuam: Ab omnibus creaturis extrinsecis auertere. Ad cor tuū reuer- te. Clausisq; sensuū exteriorū ostijs, discute, visita, p̄scrutare cor tuū: ne forte aliqd̄ in eo lateat, q̄d̄ oculos cuncta cernens dei offendat. Locū em̄ mundū quietū atq; pacificū rer̄ pacificus deus, sponsusq; ethericus, querit ac diligit: Nec dignatur p̄ gr̄am suam habitare in corde inquinato: petisq; subdito: Secundo pax ista studiose est seruanda. Custoditur autē pax cordis siue interna q̄drupliciter. Sc̄z in puritate p̄scientie. Et in seruaore dilectionis. In caritate sapientie. Et in dulcore deuotionis. Primo in puritate p̄scientie.

ad hebre
xij.

Primo in puritate p̄scientie, job. viij. Si mund⁹ sc̄z in cogitatōe, et rectus, sc̄z in intentōe vel ope, inceseris, statim euigilabit ad te, sc̄z deus: et pacatū reddet habitaculū tuū. Pacem em̄ & sc̄timonis adiungit ap̄ls.

Capitulum VI

dicens. Pacem sequimini et scitimoniam: sine qua nemo videbit deum. Nam aplos in oibus eplis suis, velut sapiens estimator pacis, paci gram pmittebat dicens. Gratia vobis et pax. Per hoc datus intelligere, qd nuncq; pax vera sine gratia pot haberi: Vn christus illis et cuilibet eoz quos et corpore et mente sanabat dicebat. Vade in pace: Mito dno angelu nunciant paxem: sed tantu hoibus bone voluntatis. Glam tua dno michi vsurpare no debeo: quia dixisti. Glam mea alteri non dabo Sed bene mecu agitur si pacem pscientie dederis michi Vn cu esaya exclamare libet. Dne dabis pacem nobis, qui solus vere pacis es dator. Secdo tranquillitas pacis interne custodit in seruoze dilectois. psta. Pax multa diligentibus lege tua et no est illis scandalu. Lex dei est lex amoris. Juxta illud apli. Plenitudo legis dilectio. Obseruatib; hac legem dno pmittit in veteri testamto tra tranquillate et pacem in circuitu. Tertio tranquillitas pacis in te custodit p claritatem sapientie. Jaco. iij. Que de sursum est sapia. Primu qui dem pudica est Deinde pacifica. Eccl. j. Corona sapientie timor dno: replens pacem: et salutis fructu. Rex quida hac pace infra orbatu, quiesce neq; Loiny eius, cam tate inq; tudinis ab eo requisit. Cui ille respondit. Ideo qes a me recessit, quia hoste meu expugnare no valeo. At illa ait. Fac sicut prudentes medici, qui si vno remedio pficere no possunt, attendunt ptrariu. Ex quo rigore est supare nequiuisti, attempta si victate preualere valeas Sequebatur rex mltris cosilium. Et nimi sui pacem atq; qetem recupauit. Et quem prius habebat ptrarium postea habuit pacatissimum et amicissimum. Quarto tranquillitas pacis custoditur et nutrit in dulcore deuotiois ysaye. xlviij. Creau fructu labioz pacis, fructu labioz est. pprioz pfectioz. Instructio primoz: exhortatio virtutu: Obiurgatio vicioz: freques et seruens oratio. Staru actio. Et vox laudis. De hac pace, ps ait. In pace in idipm dormia et quiesca. Hac pace nil vtilius. Nil iocundius. Nil securius. Primo hac pace nil vtilius. Quia p ea acquiri tur opulencia meritoz: ac oim bonoz: Vn cum ps dicet. fiat pax in virtute tua. Subiecit. Et abundatia in turribus tuis Sap. iij. Donum et pax est electis dei. Deus em dando pacem multa dona et bona prestat cum illa

Marc. v
Luce. viij.
et. viij.

ad ro. xij

Sene. in
libro de cle
mentia

Fedus christianum

Ad Ro.
xiiij.

pace nil iocundius. Ad ro. xiiij. Non est regnum dei esca et potus: sed pax et gaudium in spiritu sancto. Ecce quod paci gaudium sociatur. Tertio hac pace nil securius in vita plenti: Unde cum iesus stetit in medio discipulorum suorum et dixisset: Pax vobis: Statim subiecit Ego sum: nolite timere. Et dicit luc. xxiiij. Et ioseph dixit fratribus suis gen. xliij. Pax vobiscum: nolite timere. Et angelus gedeoni ait iudicum. vj. Pax tecum: ne timeas: non moueris. etc.

De secundo: ~~Secunde~~ pace fraterna.

Pacem fraternam bene seruat (que cum quolibet primo est seruanda) qui habet.
Vnitatem in cōuiuendo:
Sanctitatem in exemplando.
Pacientiam in sustinendo:
Et prudentiam in declinando.

Primo pacem fraternam bene seruat qui habet vnitatem in viuendo: Locundo videlicet in vnam sententiam cum primo suo: Iuxta illud Apli: Soliciti seruate vnitatem spiritus in vinculo pacis: Consentaneus debet esse homo primo suo in hijs que sunt fm deū et conscientiam: In malis vero pacem fraternam bene seruat qui primo non consentit: sed eum corripit: et ei contradicit. Quia correctio fraterna est actus caritatis: Quam qui pro loco et tpe. cum proficere se posse credit. intermittit. pacem ledit. et deū offendit: Hanc pacem fraternam in cōuiuendo dauid male seruauit. qm vrie theo vxorem abstulit. et eum gladio amonitaz (vt regum narrat historia) interfecit. Et qm vt legalis censet auctoritas: frustra legis implorat beneficium. qui in legem pmittit violando pacem. a se pacem eminus pepulit: Et durā aduersum se et posteritatem suā sententiā diuinā accepit Qua dñs dixit. Gladius de domo tua in eternū nunq̄ discedet.

Secundo pacem fraternam bene seruat q̄ habet sanctitatem in exemplando: Que pacis sunt (iuxta doctrinā apli) sectando: Et q̄ edificatōis sunt custodiendo: Valde iuuant quietum et pacificū puctum bona et edificatoria exēpla et signanter supior: Cū mobile semp cū principe moueat vulgus: At pra grauer turbat rem publicā christianā praua exempla

Capitulum VI

alioꝝ. Et maxime supioꝝ. Qui fm gregoriū tot mortibus digni sunt. quot exempla pditōis ad alios transmittunt. Cū sūt bñdict⁹ redemptor noster dicat de talib⁹ mala exempla pbentibus. que dicūt facite. que aut faciunt facere nolite. Dignum est vt deus pacem ab eis subtrahat. qui nō Iesum chꝛistum regem pacificū cui⁹ ois actio fm aug. nostra instructio est. sed tales pditos hoies in suis actibus imitant. Cernim⁹ modernis tempibus in germania nō solū cruces sup vestimenta (sicut antiquus tpe karoli magni ⁊ etiā ottonis pmi ptigisse legimus (sed etiā singula dñice passionis arma. et sup vestimenta ⁊ sup nuda corpa de celo ruere. Stigmata vulerū xp̄i in manib⁹. pedib⁹ ⁊ latere apparere. Immo in qdā lucia ferrariensi abunde iam p decennū sanguinem stillare. Quid aliud clamāt ista insolita nisi vt pacem fraternā ⁊ pacem cū deo ⁊ hoibus hys armis reformatā. iam dudum abiectā studeamus reformare. Diabolū totius pditōnis atq; discidij ductorem. hys armis enervatū et supatum. cū suis suasionib⁹ eliminare ⁊ ei in nullo p̄sentire. atq; vt Cornem. mundā. ⁊ hostem. exēplo xp̄i. hac armatura induti conemur supare. Et ita in hoc certamine regnū celeste lucrari ⁊ intrare. Sicut ⁊ xp̄m (vt euāgelista ait) pati optuit vicz hys armis. Et ita intrare in gl̄iam suā. Et si minus exempla que sequamur abundent in terris. tū xp̄m et sc̄tōs eius. vestigijs suis inherentes. p viribus discamus imitari. Clamat hoc xp̄c ipso facto. qđ cernim⁹. Clamat ⁊ vocat. Est em̄ in augusta recia ciuitate lueuie iuuenula quedā. ⁊ virgo. in triennio nichil comedens. ⁊ omni dñica p̄municās. Visions ⁊ reuelatōes multas habēs. Multas calamitates reuelatōe sc̄tē anne matris marie p̄dicens. Nisi emendatōe vite ⁊ moꝝ. deuotaq; inuocatōe ira diuina placetur. Vidimus iam istis t̄pibus genus mortaliū diutina fame atq; caristia. vlcerosis pustulis. ⁊ epidimia grauissima. bellis crebris. ⁊ tempestatibus insolitis. imaniter afflictū. ⁊ p parte de terra viuentiū erasum. Si inter flagella duriciā pharaonicā assumpserit. ⁊ amplius induratū fuerit. transactaq; pctā cū effectu nō emendauerit. ⁊ iuxta diuina p̄cepta ambulare studuerit. heu grauior seueritas diuina nos manet. Vñ exemplo niniu. taz. deus penitentiā reddenda est placatus. Qui modo cernitur offensus et

Grego.

Fedus christianum

iratus. Reformet pax cū deo et primo. Et deus gloriosus qui gladium suū vibrauit. et arcum suū tetendit. continebit iram suā in misericordia sua. Tertio pacem fraternam bene seruat qui habet paciētiā in sustinendo. Sicut ioseph cui fratres sui pacifice loqui non poterant. paciētiā habuit et per paciētiā pacem. Vnde cum psalmista dicere poterat Cum hīs qui oderunt pacem erā pacificus: cum loquebar illis impugnabāt me gratis. Cum autē tantū sit pacis bonū ita vt sine pace nichil sit bonū. An omne bellū sit illicitū. et bellare sit omnino interdictū. Dicendū q̄ nō. Vñ augu. in sermone de puero centurionis. Si christiana disciplina oīa bella culparet. hoc potius cōsiliū salutis petentibus in euangelio daretur vt arma abijcerent: seq̄ milicie omnino subtraherent. Dictū est autē eis. Meminem cōcutiatis. Et contenti estote stipendijs vestris: Quibus pprium stipendium sufficere p̄cepit. militare negotium nō p̄hibuit. Sed militandū et bellandū nō est nisi vt pax mala destruat: et pax bona reformetur. Hoc est qd̄ xpc̄ in euangelio dicit. Non veni mittere pacem. sed malā. Sed gladium. Quo pax bona edificet. et mala dissipetur. Bellandū est pro fide. p̄ iusticia. Pro repressione malorum. Pro defensione ppria vel aliorū bonorū. Et ex alijs iustis causis. Hoc est qd̄ dicit ap̄ls ad rom. xix. de qlibet iudice. Nō sine causa gladiū portat. Minister eī dei est: vindex in iram ei qui male agit. Et p̄sta. Eripite paup̄em. et egenū de manu pctōrū liberate. Iusta bella s̄m Aug. solent diffiniri. Que vlciscuntur iniurias. Si gens vel ciuitas plectenda est. que vel p̄perā egerit: et vindicare neglexerit. qd̄ a suis improbe factū est. Sumope tñ cauendū est si bellandi incūbit necessitas. vt bellum non moueat nisi ab eo qui iurisdictione aliqua p̄ditus. bellū potest indicare. Nisi incūberet alicui defensionis necessitas. Que de iure naturali cōcedit. Cum vim vi repellere liceat. cū moderamine inculpate tutele. Possunt itaq̄ electi et veri dei cultores bellare. non cupiditate. aut crudelitate. s̄m augu. Sed studio pacis. Vt mali coherceantur. Et boni subleuentur. Nocendi autē cupiditas. vlciscendi crudelitas. implacatus et implacabilis animus. feritas rebellandi. libido dominādi. et si qua sunt similia (vt dicit augu.) in bellis iure culpant. Nec ob-

Aug.

P̄sta

Aug.

Capitulum VI

stat qđ dicit dñs math. xxvj. Quis qui accepit gladiū gladio
pibit. Quia fm augu. Gladiū ille accipit. qui nulla superiori
aut legitima potestate. aut iubente. aut cōcedente. in sangui
nem alicuius armatur. Qui autē ex zelo iustitie. auctoritate
superioris qui vices dei gerit in terris. gladio utitur: nō ipse
gladiū accipit sed ab alio sibi pmissio utitur gladio. Si vis
bene & meritoze bellare. esto bellando pacificus. Non bella
ut noceras. sed ut eos quos expugnas ad pacis amenitatem
vincendo perducas. Hoc etiā adijciendū est qđ deus qui ex
malis bona elicere nouit. & omnia ut placet regit. fm augu.
quāq; ex occultis. nunq; tñ ex iniustis causis bella fieri pmit
tit. Unde illi qui ab hostibus dura et aspera ppassi sunt illa
diuine pudentie attribuāt. que solet corruptos hoim mo
mores. bellis emendare. atq; cōterere. Itemq; vitam morta
lium rectā atq; laudabilem. talibus afflictionibus exercere
Et pbatos in huius ad vitā inmortalem transferre. vel in ter
ris ad edificatōem alioz detinere. Sic beatū job et alios ius
stos in exercitiū patientie & cumulum meritoz bella exercue
runt & Saulē & Reges israel in detestatōem peccatorū eoz
arma bellica attriuerunt. Bellandū itaq; est quāq; ppter ne
cessitatem et pacis reformatōem. Sed magis querenda est
pax ppter vtilitatem et diuinā religionem. Ut fiat qđ scrip
tum est ad heb. xij. Si fieri potest. qđ ex vobis est. cū omni
bus hominibus pacem habentes. Signanter dicit. si fieri
potest. Scz salua cōscientia et iustitia. Debemus semp facere
qđ in nobis est. ut pacis defectus ex nobis non proueniat.

Quarto pacem fraternā bñ seruat qui habet prudentiā in
declinādo. Si em̄ sint aliqui. adeo duri qđ nullis medijs legi
timis ad pacem possunt adduci. si vis pacem habere. necesse
habet eoz pforcia declinare. Quā ut dicit eccl. xvij. Domo
iracū dus incendit litem. & vir pctōz turbabit amicos. Et in
medio pacem habentiū immittit inimicitias. Est autē pax
fraterna di. Prima est domestica. Et scda est politica.

Prima pax domestica est domestica quā debet pater familias
pcurare et fouere in domo sua. Vñ ad cōmendatōem anti
quoz patrum. hanc pacem in familijs suis. pcurantium dis
citur eccl. xliij. Laudemus viros gloriosos parentes nos
stros. in generatione sua. Domines magni in virtute. Et

Ille gla
diū acci
pit.

Ad heb.
xij.

Fedus christianum

prudencia pditi. In virtute diuites. pulcritudinis studium habentes. pacificantes in domibus suis. Isti in generatōbus gentis sue gl'am adepti sunt. Secunda pax fraterna est politica. rei publice. Que summo nisu est pcuranda. Quia ex ea multa bona scaturiunt. Et ex eius pcuratio multa mala pueniunt. Ad hanc aut pacem tria pcpue requirunt. Scz

Ad summū atqz ethereū pncipem deū reuerētia cū timore
Ad pncipem terrenū. subditoꝝ obedientia. cū honore
Rectoris regis aut pncipis. puidencia cū amore.

Primo ad pacem politicā requirit ad summū atqz ethereū pncipem. scz deū. reuerentia cū timore: Ita q tam pnceps q ppls reuerēat eum. ⁊ timeat ipm offendere. Et studeat cū eo pacem habere atqz seruare. Ne illud Jere. xv. cis impo-
ret: Quis miserebitur tui hierusalem: aut quis pstrabitur p te. aut quis ibit ad rogandum p pace tua: Tu es dereli-
quisti me. dicit dñs. Quis non timebit te o rex glorie: Quis nō seruabit pacem tecum. cum nullus possit viuere. nullus possit esse. nullus possit beari. absqz te: Qui tametsi minis atqz terrorib⁹ pacem possis exposcere a mortalibus. tamen ineffabili tua clementia. eam promissionibus requiris ac blandimentis. Immo immeritis eandem pmittis dicens leuit. xxvj. Si in pceptis meis ambulaueritis. et mandata mea custodieritis. et feceritis ea. Dabo vobis pluuias tempo-
poribus suis. Et terra gignet germen suum. Et pomis ar-
bores replebunt. Apprehendet messium tritura vindemiā
Et vindemia occupabit sementem. Et comedetis panem vestrum in saturitate. Et absqz pauore habitabitis in terra vestra. Dabo pacem in finibus vestris. Dormietis et non erit qui exerceat: Auferam malas bestias: Et gladius non transibit terminos vestros: Persequemini inimicos vros. et corruent corā vobis. Persequentur quinqz de vestris centum alienos. Et centum de vobis decem milia. Cadent inimici vestri gladio in conspectu vestro. Respiciam vos et crescere faciam. Multiplicabimini. Et firmabo pactū meū vobiscum. Ponā tabernaculū meū in medio vestri. Et non abijiet vos anima mea: Ambulabo inter vos: et ero vester deus. vosqz eritis ppls meus. Si vero ppls dei eius man-
data nō audierit ac fecerit: pacē reuerentiā. ⁊ timorē ad sumū

Jeremie
xv.

Capitulum VI

principem deū, non habuerit, pminatur in loco falligato
ei bonorum oīm egestatem: famem videlicet: Pestilentias:
Intemperiem aeris: Siccitatem: Guerras: Gladium: Ter-
rores: fugam inimicoy, nullo psequente Et multa alia ma-
la: Quō deus regibus atq; rectoribus pacem cū eo habentibus,
pacem dederit, Et pacem eius violātibus pacem ab-
stulerit, scriptura plena est exemplis: Et quibus pauca refe-
ram: Salomon q̄ diu deū dilexit, et eum rite coluit, habuit
pacē ab omni natōe q̄ in circuitu eius erat vt dicit̄, iij. Reg.
iiij. Dñi et amabilis dñi et rex pacificus dicebatur. Sed qñ
cū deo pacem violauit: et cor eius deprauatū est p mulieres,
vt deos coleret et alienos: Suscitauit ei deus aduersariū, pa-
cem ab eo auferens, iij. regū, ij. Alsa rex iuda q̄a fecit qd̄ pla-
citum erat in p̄spectu dei, et subuertit aras peregrini cultus,
regnavit in pace, ij. paralip, xiiij. Dñi ibidem dicit̄, Quietus
erat: et nulla temporibus eius bella surrexerunt: pacem dño
largiente: D̄ iofaphat rege dicit̄, ij. paralip, xx: q̄ postq̄ ter-
ram purgauit, et pp̄lo predicauit, vt quereret dñm, quieuit
regnum iofaphat, Et dedit ei dñs pacem p circuitum: Item
temporibus iudicium, quotiens derelinquebant dñm, da-
bat eos in manus hostium, qñ vero pueriebantur ad deum
misericordiam postulantes: liberabat eos, largiens eis pa-
cem: Et impletur qd̄ scriptū est prouer, xvj. Lum placue-
rit dño vie hois: inimicos quoq; eius pueret ad pacem.
D̄. eamus q̄nta sustineat nunc et sustinerit pp̄ ls quondā
electus et peculiaris: eo q̄ pacem cū deo violauit et reueren-
tiam atq; timorem ad eum abiecit: Scito et vide israhel q̄
malū et amarū tibi sit abiecit dñm deū tuū: et timorem eius
nō esse apud te: In terra inimicoy es israhel: Inuete rasti in
terra aliena: Si in via dei ambulasses, habitasses in pace sup
terram, Baruth, iij. Perdidisti pp̄riam terrā, Expulsus es
cū ignominia, Terra incolis alienā, durā et vilem sustinens, .ij.
seruitutē, Qui prius oppressiōes egyptiacas euasisti: legem
dei recipiens magistros et iudices habuisti, fundebas ad
dñm multas preces: Nocte et die p̄cedebat pplm deus in
columna nubis et ignis: Celum ministrabat cibum esurien-
tibus: Petra potū sicientibus, Mare cedebat fugientibus,
flyenta iordanis obsequium p̄buerunt transeuntibus, Et

Baruth .ij.

Fedus christianum

multa mira tibi fecit deus: Terrā opulentam ⁊ inclitam tibi dedit. Exterminauit aſi te barbaras nationes Subiecit tibi pp̄los. Regnū, diuicias, et gl̄iam dedit tibi. Nunc vero q̄a pacem cū deo et primo violasti (Omni em̄ peccato mortali hec pax violat) ſubintrauit diſcordia: diuilius eſt populus roboam: reſeſſit a te pax tua: diſſidentibus eis qui regebant pp̄lm. Leperunt tumultuare puer contra ſenem. Ignobilis p̄tra no bitem. Dereliquit pp̄ls dñm. Traditus eſt captiuitati babilonice. Tandem liberatus et ad terram ſuā rediit: non ceſſauit eius milicia: Ideo anthiochus feritate nimia exeruit in eum tyrannidem. Poſtea a romanis deſtruitur ciuitas illa ſancta. Templum exuritur. Sanctuaria pollutis manibus ꝑculantur. Trucidant ſine miſeratōe ſenes et iuuenes: m̄fes, et virgin es. Mulieres filios ſuos (vt intolerabilem temperarent famē atq; incediam) occiderunt. Et multa alia mala a teq; in cōmoda ob violatam cum deo et primo pacem ſuſtinerūt. Pacem vero (recte ſm̄ legem viuendo) ſectantes ſalubriter ſub alis diuine ꝑtectionis, quiete at pacifice cuſtoditi fuerūt. Quicūq; ergo rex, princeps, vel gubernator pp̄li, in terra ſua pacem habere deſiderat, cum deo pacem ac in diſſolubile fedus inire ſtudeat. Et pp̄lm ſuum ad hoc ꝑo viribus inducat. Quia qñq; ꝑpter peccata pp̄li, qñq; ꝑpter peccata principis, pax rei publice turbatur. Secundo ad pacem politicam requiritur ad principem terrenum, ſubditorum obedientia cum honore. Non enim poteſt princeps aut rector gubernare rem publicam, niſi ſubditi ſibi ex corde et ſedeliter in omnibus leatit et honeſtis obediant. Vnde ad hebre. xiiij. dicitur. Obedite ꝑrepoſitis veſtris, et ſubiaceſte eis. Et. j. ad teſſal. v. Rogamus vos fratres, vt noueritis eos qui ꝑſunt in vobis: et laborant inter vos vt habeatis eos abundantius in caritate, ꝑpter opus illorū pacem habete cum eis: Omnis anima (inquit idem apoſtolus) poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit: Quia non eſt poteſtas niſi a deo. Qui ergo poteſtati reſiſtit dei ordinationi reſiſtit: frequenter tamen ſit, in ꝑnā peccati vt pp̄ls male obediat rectoribus, quia ipſi rectores male obediunt ſummo regi deo: Nec ipſi cum populo, nec pp̄lus cum eis, nec pp̄ls inter ſe pacem habere poſſunt, niſi

Capitulum VI

rectores populorum cum summo principe deo pacem debent
tam seruent. Tertio ad pacem politicam requiritur
Rectoris, regis, aut principis prouidentia cum amore.
Hinc est q. ij. machab. iij. dicitur Sine regali prouidentia
impossibile est. pacem rebus dari: Et bester. xv. Quam malis
quorundam suggestionibus regum studia deprauantur. pui
dendum est paci oim prouintiarum. Debet aut princeps
aut rector. puidus habere: dulcorem clementie: Subiectos
beniuole gubernando. Habere debet feruorem prudentie:
corrigenda diligentius inquirendo: Habere debet rigo
rem iusticie: maleficos acrius puniendo. Et debet habere
vigorem constantie: aduersarios expugnando &c.

Primo princeps vel gubernator debet habere dulcorem
clementie: beniuole gubernando: Exemplo regis asueri.
Qui dicit bester. xij. Cum plurimis gentibus imperarem. **Bester.**
et uniuersum orbem mee ditioni subiugassem. volui. nequa. **.xij.**
q. p. otentie abuti magnitudine: sed clementia et lenitate gu
bernare subiectos: Ut absq. villo terrore. vitam silentio
transigentes. optata cunctis mortalibus pace fruerentur.
Diligat ergo princeps aut rector ex corde subditos: quos re
git ex potestate. Qui enim non diligit et deum et proximum.
manet in morte ait jobes. Idem quoq. dicit. Qui odit pri
mum suum homicida est. Principem aut rectorem te fecerunt
(inquit scriptura) esto quasi vnus ex illis. Non tumida
elatione te eis nimis prefer Sed amplectere clementiam.
Quia remissius imperati melius paretur: Verum vbi vicia
succidenda forent. etiam non nimiam serues humilitatem.
ne auctoritas regendi frangatur. Secundo princeps
vel gubernator debet habere feruorem prudentie. vicia cor
rigenda disquirendo. Crebrius terram suam per se et offici
ales suos visitando. Pona (inquit dñs per os ysaię pphę.)
visitationem tuam pacem Quasi dicat. ex tali visitatione ter
ra reducitur ad pacem. Prudenter ergo rectores considerent
defectus & excessus subditoꝝ. Et non sint speculatores ceci.
Nec sint canes muti non valentes latrare. Sed vicia et vi
ciosos considerent. vt oportuno tpe possint mala euellere &
destruere. disperdere et dissipare. Et bona edificare & planta
re. Non enim deus rectoris ac pastoris excusationem recipit.

Fedus christianum

si lupus agnū deuorauit et dicat se nescire. Tertio prin-
ceps vel gubernator debet habere rigorem iusticie, malefi-
cos acrius puniendo. Ne impunitas scelerum, incentiuum
prestat delinquendi: Et ex inde pax turbetur in terra: Paci
enim iusticia sociatur: et iusticie pax copulatur. Vnde Esa.
xxxij. dicitur Erit opus iusticie pax: Et p̄sta ait: Iusticia et
pax osculate sunt, scz se mutuo. Idem oriel in diebus eius
scz christi summi principis, iusticia et abundantia pacis:
Qua pena plectendi sint qui iniusticia ac insipientia sua pa-
cem perturbant audiamus. Dicit enim sapi. vi. Melior est
sapientia q̄ vires: et vir prudens q̄ fortis: Audite ergo re-
ges et intelligite. Discite iudices finium terre. Prebete au-
res vos qui continetis multitudines. Et placetis vobis in
turbis nationum: Quoniam data est a dño potestas vobis:
et virtus ab altissimo: Qui interrogabit opa vestra: et cogi-
tationes scrutabitur: Quia cum effectis ministri regni illius:
non recte iudicastis: nec custodistis legem iusticie. Neq̄ fm
voluntatem dei ambulastis: Nozende et cito apparebit
vobis: Quoniam iudicium durissimū in hijs qui presunt
fiet. Exiguo enim conceditur misericordia: Potentes aut̄
potenter tormenta patientur: Non enim subtrahet perso-
nam cuiusq̄ deus: quin scz vnicuiq̄ reddat fm vias suas:
Quia non est personarum acceptor deus: Qui et oim domi-
nator est: Nec verebitur magnitudinem cuiusq̄: Quia pusil-
lum et magnum ipse fecit: Et equaliter est illi cura de omni-
bus: fortioribus aut̄ fortior instat cruciatio: Qui scz per vi-
am iusticie media pacis negligunt. Quarto princeps
vel gubernator debet habere rigorem constantie. Aduersa-
rios expugnando. Quantū em̄ laborauerint David, Ezechias,
Iosaphat, et alij imperatores, reges, et rectores, p̄ pace
procuranda, seruanda, et defendenda, innumera fere sunt
exempla, tam in sacra scriptura, q̄ in alijs historijs: Habet
at itaq̄ rector secundum deum bene institutus: pacem cum
suo superiori: Id est cum deo: Cum suo homine interiori,
Cum quolibet inferiori: Ac etiam cum quolibet equali atq̄
homine exteriori: Quantum in se est: cum omnibus pacem
habeat. Et bella caueat: Diligenter animaduertat quanta
mala ex guerris scaturiant: Quanta pericula tam rerum q̄

ysaie xxxij

Sapie vi.

Capitulum VI

corporum ex prelijs immineant. Quante turbationes, ire,
inuidie, animorum. Quanta dispendia rei publice: Quante
oppressiones pauperum. Destructiones bonorum tempa-
lium: vastationes vinearum et segetum: Combustiones edifi-
tiorum: Euerfiones castrorū: Exterminia ciuitatum: Stra-
ges hominū: Labores corporum: Terrores mentū: Ran-
cores et inimicitie in futurū: Et damnationes fere innume-
rabiles animarū: Quomodo mulieres efficiuntur desolate
et vidue. Et filij pupilli et orphani. Qui ⁊ a dulcibus matribus
separant amplexibus. Vnde rector bella fugiat, nec facile
moueat. Ab alijs mota prudenter declinet. Attendat illud
salomonis prover. xij. Qui pacis ineunt consilia, sequit eos
gaudium. Nam deuter. xx. precepit dñs dicens. Si accesseris
ad expugnandam aliquam ciuitatem. Primū offeres ei
pacem. Cui si consenserint, pacis et amicitie federa sociabis
Si fieri potest, salua iusticia. Nisi forte sint aduersarij fidei.
Cum quibus nec pacis federa, nec fedus amicitie debent
habere fideles. Domino id prohibente deuter. vij. atq; di-
cente. Non imbis cū eis fedus; nec misereberis eorum, neq;
sociabis cum eis coniugia. Et. i. esdre. ix. dicitur. Non quera-
tis pacem et prosperitatem eorum in sempiternū. Et. ij. esdre
viiij. Non queratis pacem habere cum eis omni tempore ⁊c
Et apłs. ij. ad corinth. vj. dicit Nolite iugum ducere cum in-
fidelibus. Que enim participatio iustitie cū iniquitate? Aut
que societas lucis ad tenebras? Que aut conuentio christi
ad belial? Aut que pars fidelis cū infideli? Qui aut consen-
sus templo dei cum idolis? Vos enim estis templum dei
viuificut dicit dominus. Quā inhabitabo in illis. Et inama-
bulabo inter eos. Et ero illorum deus. Et ipsi erunt michi
populus. Propter qđ exite de medio eorum: et separamini.
Dicit dominus. Et immundum ne tetigeritis, ⁊ ego recipiā
vos: Et ero vobis in patrem: Et vos eritis michi in filios
et filias. Dicit dominus omnipotens ⁊c.

puerb. xij

deuter. vij

ij. esdre viij.

Fedus christianum

De tertio scz de pace eterna siue superna.

Pacem eternam siue supernam habere debemus respectu supernorum atqz celestium. Et hec pax est duplex: Una quam habemus ad deū in ecclesia militante: Alia quā habituros nos speramus in deo et cum deo in ecclesia triumphante. Pax hec eternitas cum deo, inchoatur in via: sed perficitur et consumatur in patria. Ad hanc pacem diligendam nos monet apłs ad ro. v. dicens Iustificati ex fide, pacem habeamus ad deū. Sunt autē quattuor que nos mouent ad pacem hāc inuolabiliter obseruandam: Scz Inclinatio naturalis: Inuitatio curialis Redemptio copiosa: Et adeptio fructuosa.

Primo ad seruandam pacem supernā nos mouet inclinatio naturalis. Naturaliter enim omnis creatura obtemperat creatori suo. Nam omnia pacem appetunt: et in vnū principium pacis, scz deū reducuntur: Verā pacem ad deū habemus, si mandata eius cum reuerentia obseruamus, prouer. xij. Qui timet preceptum in pace versabitur. Si diligitis me (ait dñs in euangelio) cupientes habere pacem meā, precepta mea seruare. Qui enim (vt iohes inquit) dicit se diligere deum, credens videlicet se pacem cum eo habere, et mandata eius non obseruat, mendax est. Naturaliter filius patrem, et seruus dominū reueretur: et pacem cum eo cupit habere. Quanto magis debet homo inuolabilem pacem cum deo qui et pater et dominus vniuersorum est, habere: Cuius nec manum effugere, nec sapientiā latere, nec potentiam superare, nec sententiam aliquatenus reuocare potest.

Secundo ad seruandam pacem supernam nos mouere debet inuitatio curialis. Attende peccator: quanta sit dei benignitas, qui nos seruos contumaces, impios, et ingratos, rogat de pace reformanda cum eo: qui nos omni momento et superare, et perimere potest: Et sine eo nec viuere nec esse possumus: Ad sit enim pro pacis huius reformatōe legatum sapientissimum iesum christum deus pater in mundum. De quo dixit ysai. xxvij. Pacem faciet michi: faciet pacem michi: Grandi confusione dignus est qui hanc pacem peccando violat. Et ad eam inuitat⁹ penitendo venire aū:

Apłs ad
Ro. v.

ysai:
xxvij

Capitulum VI

disimulat aut recusat. Tertio ad seruandā pacem supra
nam nos mouere debet redemptio copiosa: Nam summa
dei patris sapientia, que nouit hoc pacis precium estimare,
pati ac mori voluit: vt nobis bonū pacis acquireret: Hinc
est q̄ ysaię .liij. dicitur Disciplina pacis nostre super eum:
Sequitur, Tradidit in mortem animā suam. Pro hac san-
guinem suum effudit: Ad col. j. Pacificans per sanguinem
crucis eius, siue que in celis, siue que in terris sunt: Lara et
impreciables est pax: que tam caro et impreciables sanguis
ne iesu chrisi est empta. Quarto ad seruandam pacem
supernam mouere nos debet adeptio fructuosa. Magni
enim et innumerabiles sunt fructus pacis nostre cum deo,
Job, xxij. Acquiesce ei: sc̄s deo: et habeto pacem cum eo: Et
per hoc habebis fructus optimos: Quia et hac pace habes
bis bona temporalia, spiritualia, et eternalia: que sunt tam
preciosa, q̄ licet adquire possint, estimari tñ non pñt: Nec
pax superna est plena, perfecta, consummata: ineffabilis, in-
estimabilis, et incōprehensibilis: Vnde ap̄ls ad philip, iij.
dicit, Pax dei exuperat omnem sensum. Seraphicus
ysaias, c. xxxij. ponit octo laudabiles huius pacis superne cō-
ditiones dicens in persona domini, Et dñs dicit per eum,
Sedebit ppls meus in pulcritudine pacis: In tabernacu-
lis fiducie, Et in requie opulenta. Primo em̄ dñs pmit-
tit dignitatem fastigij: Cū dicit: Sedebit Sedere em̄ regnan-
tium est. Vnde chrisus in iudicio suo sedebit. Et assessores
eius consedebunt vt dicitur math. ix. Secundo domi-
nus promittit iocunditatem conforcij. Cum dicit, populus
meus, Beata gens (inquit p̄sta, cuius est dominus, deus
eorum, populus quem elegit in hereditatem sibi. Apoca. Apoca.
xxxj. Ipsi sc̄s beati, ppls eius erunt et ipse deus cum eis, erit
eorū deus. Sequitur, Et mors vltra non erit, neq̄ luctus
neq̄ clamor: neq̄ dolor erit vltra. Tertio p̄mittit reful-
gentiam claritatis: tam loci q̄ habitatorum eius: Cum di-
cit, In pulcritudine: Pulcra et clara est mansio beatifica
electorum. Habitatores autē longe sunt clariores et pulcri-
ores At sponsus animarum deus et pater familias ethere-
us pulcherrimus et clarissimus est. Cuius pulchritudinem
canoris, admirabitur oculus vt dicit eccl̄i. xliij. Quarto

Fedus christianum

promittit omnimodam concordiam. Cum dicit. Pax. Nec
pax consistit in societate suauissima et ordinatissima fruendi
deo: et fruendi se mutuo in deo. De hac pace p̄ta ait. Mans
sueti hereditabunt terram: scz eternaliter uiuentiu in fruitio
ne beata. Et delectabuntur in multitudine pacis. Scz ineffa
bilis et interminabilis. Quinto dominus promittit dis
tinctiones et ordines mansionum. fm differentias merito
rum. Cum dicit. In tabernaculis. Iohs. xiiij. In domo pa
tris mei (inquit christus) mansiões multe sunt. Sexto
promittit securitatem a terroze hostium. Cum dicit. f̄dutie
Osee. ij. Dormire. idest quiescere eos faciam fiducialiter.
Leuit. xvi. Absqz pauore habitabitis in terra uestra. Quia
vnusquisqz in illa felicitate superna quiete et pacifice. ac eter
naliter possidebit terram corporis sui. Et terram corporis
iesu christi. Septimo promittit quietudinis firmitatem
Cum dicit. In requie. Ibi enim erit suavis et p̄fecta requies
post laborem. Apoc. xiiij. Ammodo iam dicit spiritus. vt
requiescant a laboribus suis. Et ysae. lvij. Requiem dabit
tibi dñs deus tuus semper. Octauo dñs promittit in
hac pace superna plenitudinis vbertatem: Cum dicit. Opu
lenta. Ysae. xxxij. Oculi tui videbunt ciuitatem opulentam.
In qua est plenitudo oim bonorum que vel cogitari. vel de
siderari possunt: De hys bonis replebimur. in fruitōe sup
na. Vnde p̄ta. Replebimur in bonis domus tue. Idem.
Saciabor cum apparuerit gloria tua. Grandis et inestima
bilis est hec opulencia pacis superne. De qua dicit ap̄ls. j. ad
corinth. ij. Oculus non vidit. Nec auris audiuit. nec in cor
hominis ascendit. Que preparauit deus hys qui diligunt
illum. Q̄ iocundum et gloriosum erit. in hac pace in
terminabili. Sine fine seraphico amore ardere. Cherubico
splendore in animo fulgere. Cum thronis occulta dei iudis
cia videre. Cum dominationibus p̄pter conformitatem ad
voluntatem diuinam. omnia que in celo et in terra sunt ha
bere. Immo deū oia possidentem possidere. Cū v̄tutibz vir
tutum principalium ornatu pollere. Et miraculis clarere.
Cum potestatibus demonum procatiam reprimere. Cum
principatibus. prouincijs. regnis et regibus. principibus
z rectoribus. prodesse atqz p̄esse. Cum archangelis in maio

Job. xiiij.

Leuit. xvi.

Apoc.
xiiij.

Capitulum VI

ribus, et cū angelis in minoribus negocijs, humano generi subuenire. Glorie conditoris iugiter assistere. Incircumscriptum lumen cernere, nullo metu mortis affici, perpetue incorruptionis munere letari. Habere gloriam corporis prestantem. Possidere gloriam anime ineffabilem et interminabilem ac prestantiorem. Et qđ supra omnia est, inamissibiliter possidere deum. Qui est omnia in omnibus, gloriosus et laudabilis in secula seculorum Amen.

Conclusio huius tractatus.

Dicis filij, filij dei sunt. Vnde saluator in euangelio ait, Beati pacifici quoniam filij dei vocabuntur, filij irie, belli, et discordie, filij diaboli sunt. Sic enim christus rex pacificus, est auctor pacis, et concordie, dilectōis et amicitie. Sic diabolus est auctor omnis mali, discidiij, atq; discordie. Qui pacem destruxit in celo. Quando dicit, In celum conscendam, super astra dei exalabo solium meum. Sedebo in monte testamenti. In lateribus aquilonis. Ascendam sup altitudinem nubium. Similis ero altissimo. Sed regio illa yranica quietissima et pacatissima partialitatem et discidium retinere nequiuit, vnde qđ primū ibidem bellum mouit, in ictu oculi precipitatus irreuersibiliter corruit. Pacem malisuafor destruxit in terra. Vbi ad tempus, sed non semper preualuit: quando pthoplastum suggestionem suam per mulierem in peccatum precipitauit. Et inimicitias inter deum et homines, inter angelos et mortales, plus qđ quinq; milibus annis durantes disseminauit. Et seipsum a statu glorie, et a delicijs paradisi celestis precipitauit. Nominem vero a statu gratie, et a iocunditate paradisi terrestris eliminauit. Auctor vite, iesus christus, secundus adam, hanc pacem destructam reparauit, ruinam angelicam et humanā, sua incarnatione et morte refartiuit. Nos deo in sanguine suo reconciliauit. Omniaq; in celo et in terra, iuxta aplm, pacificauit ac deo copulauit. Vnde milicia celestium spirituum, in sua natiuitate, gloriam deo in excelsis cecinit. Et in terra pacem hominibus bone voluntatis annunciauit. Nec semel tantū pacem destruxit: sed eam

Aplm:

Fedus christianum

quotidie dissipare non desinit Juxta illud petri apli: Aduer-
sarius vester diabolus circuit, querens quem deuoret: et ab
electis resecat: sibiq; incorporet: Cui resistite fortes infide,
Et sic ab illa tranquilla pacata et quietissima regione et her-
rea, que nequit retinere vlla discidia, ei⁹ discordia et sinistra
machinamenta sunt eliminata Ita exterminentur a terra,
et habitatione humana: in loca picea atq; tartarea: Vbi oia
sunt cōfusa: nec potest esse tranquillitas vlla. Nam cunctis
mortalibus optabilem pacem cordis, hostis antiquus, cū
suis cōplicitibus aufert, quando hominem in peccatum pre-
cipitat: et per hoc quietem mentis eius eliminat. Et tunc cū
gubernaculo rigiminis diuini amisso, homo extra caritas-
tem ac gratiam degit diuinam, efficitur instrumentum dia-
boli. Et exinde cū alios regere molitur, qui se regere nescit:
pax christiana turbatur: bella et lites suscitantur: Quia sem-
per presumit seua, perturbata conscientia. Si mortales in
timore et amore dei viuerent, sibi et alijs inspiratione diui-
na multam pacem procurarent: Domo enim pacificus est
templum dei: et sacrarium spiritus sancti. Melchior (inquit
apostolus) q; templum dei, estis vos. Et spiritus sanctus
habitabit in vobis: Vnde si homines se deo manciparent, in
caritate et gratia eius viuerent, presentiam eius in se manen-
tem aninaduertent, ducti et edocti ab agente infallibili,
non potente errare, multam pacem et sibi et alijs procura-
rent. Per quam et deo gratam, et hominibus placitam vitā
agerent. Qua a vita temporali et transitoria, venirent ad vi-
tam eternam, sine fine mansuram, in contubernio super no-
rum ciuium, illius clarissime et suavissime celestis hierosoli-
me: In qua rex pacificus iesus christus cum omni cœlica mis-
ericordia in pace perpetua, viuit et regnat, per infinita secula se-
culorum Amen.

Apls.

Tractatus de foedere christiano a fratre Ambro-
sio Alantsee Charrusiense editus foeliciter explicit.
Domino Blasio Holzsel Sillionense Secretario
Regio curante, Jobānes Rymannus Dringen-
sis, impensa sua Augustae Vindelicae impressit
Anno Christi, M. D. iij. .vij. Idus Augusti.